

P. Benvin Sebastian Madassery SVD

Vallások globalizációjának hatása a kereszténységre

„Mindennek megvan a maga órája, és az ég alatt minden dolog elmúlik a maga idejében. Ideje van a születésnek és ideje a halálnak, ideje az ültetésnek és ideje a kiszakításnak. Ideje van az ölésnek és ideje a gyógyításnak, ideje a lebontásnak, és ideje az építésnek. Ideje van a sírásnak, és ideje a nevetésnek, ideje a gyásznak, és ideje a táncnak. Ideje van a kő szétdobálásának, és ideje a kő összeszedésének, ideje az ölekezésnek, és ideje az ölekezéstől való tartózkodásnak. Ideje van a keresésnek, és ideje az elvesztésnek, ideje a megőrzésnek, és ideje az eldobásnak. Ideje van az eltépésnek, és ideje az összevarrásnak, ideje a hallgatásnak és ideje a szólásnak. Ideje van a szeretetnek, és ideje a gyűlölködésnek, ideje a háborúnak, és ideje a békének.” (Prédikátor könyve 3,1–8)

Eljött az ideje annak is, hogy komoly vitára bocsássunk egy olyan témát, amiről keveset beszélnek: a vallások globalizációjának hatása a kereszténységre.

Mindenekelőtt vessünk egy pillantást a vallások világára. Bizonyára hallottunk, olvastunk vagy tanultunk már a világ különböző vallásairól. A legismertebbek közé tartoznak a következők: buddhizmus, hinduizmus, jainizmus, a zsidó vallás, a kereszténység, az iszlám, a taoizmus, a konfucianizmus, a szikhizmus, és a bahai vallás. Felmerül a kérdés, hogy ezek valóban mind vallások, vagy vannak talán csupán filozófiák is közöttük?

A vallások részletes elemzésétől eltekintve egyet biztosan tudunk mondani: minden vallás vagy filozófia az emberiség történelme folyamán egy bizonyos időben, bizonyos helyen vagy kultúrában, bizonyos tapasztalat alapján keletkezett. Abban is biztosak lehetünk, hogy ezek a vallások vagy filozófiák az élet legfontosabb és legizgalmasabb kérdéseire akarnak választ adni.

Melyek ezek a kérdések: Ki vagyok én? Mi az élet egyáltalán? Miért születtem és miért kell meghalnom? Nemcsak én, hanem mindenki, akit szeretek és kedvelek, azoknak is meg kell halniuk. Ha ez így van, akkor mi értelme van az életnek, mi értelme van a küzdelemnek? A földi élet csupán néhány nap küzdelem a földön, csak azért, hogy éljek, azután meghaljak?

Az intelligens embernek az első tette az lenne, hogy megismerje saját magát, kicsoda is ő valójában. Én csak egy intelligens majom volnék? Egy evolválódott amőba? Vagy valaki más, valami több? Több mint evés, ivás, születés és halál? Tettek föl már Önök komolyan valaha is ilyen kérdéseket maguknak? Ha nem, éppen itt az ideje! Érdemes feltenni, mert az előbbi kérdésekre kapott válaszok jó irányban és alaposan átformálják a személyiségünket, és nagy hatással vannak a mindennapi életünkre is.

Az emberi történelem folyamán egyes tudósok közzétették, hogy sikerült megalkotniuk az ember eredetéről szóló elméletet. Az evolúció elmélete végső soron azt hirdeti, hogy egy mikroorganizmusból lett a vízben élő hal, a halból lett az emlős, az emlősökön belül jelentek meg a majmok, és a majmokból lettünk mi, emberek, te meg én.

A tudósok mikroszkóppal, teleszkóppal fürkészik a természet titkait, hogy kikutassák az ember eredetét és természetét. Ma már az emberi sejteket és géneket vizsgálják, hogy végre valami választ találjanak az ember eredetét illetően.

Önmagában véve ezek a kutatások jók és hasznosak, mert ezáltal sok új felfedezés történik, csodálatos képek készülnek az univerzumból, azonban mindezen erőfeszítés kevésnek bizonyult arra, hogy világosan megmagyarázza az ember eredetét és természetét. A

természettudomány nem tudott választ adni arra a kérdésre, hogyan jöttünk létre, hogy mi emberek kik is vagyunk valójában.

Kissé olyanok vagyunk, mint az árvák, akik keresik az édes szüleiket, nyugtalanul keresik az eredetüket, keresik önmagukban az „isteni részecskét” (*god particle*). A kutatás a világűrre is kiterjed már, különböző űreszközök távoli égitesteken is keresik az élet titkát, s végső soron eredetünk titkait. Elmondhatjuk, hogy a tudomány minden nagy eredménye ellenére még mindig csak lázas keresésben van az ember eredetét illetően.

Kétségtelen tény, hogy az emberi test nagyon sok változáson ment keresztül a történelem folyamán. A gondolkodó lény, mint ember sokkal több, mint csupán test. Nemcsak egy biológiai folyamat végeredménye vagyunk. Hát akkor hol keressük az ember eredetét? Vagy talán felejtjük el a keresést és élünk, ahogy tudunk, elpusztulunk, mint egy növény vagy állat? Nem! Ha a természettudomány nem tud választ adni, akkor keressük a választ a vallásban. A különböző vallások alapítói próbáltak értelmes választ találni ezekre az életbevágó kérdésekre.

A Pew kutatóközpont több mint 230 országot átfogó felmérése szerint a Föld népességének 84 százaléka tartozik valamely valláshoz. A 2010-es adatok alapján született eredmények szerint a Föld lakosságából 2,2 milliárd keresztény (a világ népességének 32 százaléka), 1,6 milliárd muzulmán (23%), 1 milliárd hindu (15%), közel 500 millió buddhista (7%) és 14 millió zsidó (0,2%). További 400 millió (6%) különféle hagyományos, törzsi, bennszülött vallások követője. Végül mintegy 58 millió (körülbelül 1%) más vallások híve (pl. bahái vallás, szikhizmus, sintoizmus, taoizmus, jainizmus, wicca, zoroasztrianizmus stb.) [Forrás: Magyar kurír 2012. december 18.]

Ezek után beszéljünk az egyik fő témáról, hogy mit is jelent a *globalizáció*, mit rejt magában e kifejezés. Szembetűnő, hogy a korábbi értelmező szótárakban ilyen szó egyáltalán nem is szerepel, csak olyat találunk, hogy 'globális'. A globalizáció új és modern meghatározás. Ez is azt mutatja, hogy fiatal, pár évtizedes kifejezésről van szó, amikor minden felgyorsult ebben a kiművelt agyak „borzasztóan okos” világában, és a globalizáció a média hátán megérkezett az emberiséghez, a *hightech* segítségével. A globalizáció szó meghatározásával kapcsolatban két szakembert szeretnék idézni.

– Anthony Giddens: *„A globalizáció a világot átfogó társadalmi kapcsolatok intenzitásának növekedése, amely révén távoli helyek úgy kapcsolódnak össze egymással, hogy az egyik helyen bekövetkező eseményeket sok kilométernyi távolságban lejátszódó folyamatok befolyásolják, és viszont.”*

– Veress József: *„A globalizáció olyan, alapvetően hatalmi-gazdasági természetű folyamat, amelynek során a világgazdaság legerősebbé váló szereplői a legjelentősebb nemzetközi intézményeken keresztül, az adott és általuk formált jogi keretek között, saját érdekeik alapján egységesítik, és általános érvényűvé teszik a gazdasági és politikai szabályokat.”*

A bevezetőben röviden érintettük a vallások világát, és az imént láttuk, hogy a világ népessége milyen arányban követi az egyes vallásokat. Majd próbáltuk meghatározni a globalizáció fogalmát. A továbbiakban a vallással kapcsolatos globalizációra szeretném a figyelmüket felhívni.

A vallás globalizációja tulajdonképpen már elkezdődött jóval a technika és a gazdaság globalizációja előtt, amikor a IV. század elején I. Konstantin császár megkeresztelkedett. Ez olyan folyamatot indított el, melynek gyümölcseként Európa vallása a kereszténység lett. Ez a folyamat nagy hatással volt több más társadalomra is. Misszionáriusok, politikusok és nagy hatású egyházi személyek által a kereszténység globális tényezővé vált. Jézus maga mondta *„Menjete el az egész világra...”*. Ezt az emberek igazi jólétének érdekében és a valódi javára

parancsolta, mivel ő maga is része volt egy olyan korabeli rendszernek, amely nem adott valódi szabadságot az embereknek. Krisztus azt akarta, hogy őbenne minden ember igazi szabadságban éljen, így építse a világot és dicsérje az Istent.

Később, a XX. század második felében, pontosabban 1990-től kezdve rendkívül felgyorsult a világ; az eszmék, az információk, a tőke és az munkaerő szélesebben áramlik a világ legkülönbözőbb pontjai között. Ezzel együtt a vallások globalizációja is erőteljesen és nagy ütemben elkezdődött.

Véleményem szerint a mostani vallások globalizációjának két fő oka / jelensége van.

A vallások globalizációjának első motívuma

Kommunikációs forradalom: a határokon átívelő kommunikációs csatornák megszüntetik az információs akadályokat. Komoly kérdés, hogy ez milyen hatással van napjaink vallásos emberére? A kommunikációs forradalom előtt az átlagemberek elenyészően keveset tudtak más vallásokról, azok ünnepeiről és a különböző elveiről. Mindenki a saját vallásában találta meg az élete értelmét és boldogságát, és nem volt köze más valláshoz. Európára nézve az I. és II. világháború, majd a kommunizmus nagy és mély sebeket hagyott: az emberek életét minden oldalról támadta, egyúttal mély zűrzavart és bizonytalanságot idézett elő. Az ember nem csak egy látható test, hanem lelki, szellemi, pszichés és érzelmi lény is. Akkor érzi jól magát, amikor egész valójának minden vetülete harmóniában van egymással. A két hatalom, a kommunizmus és a náciizmus, egyfajta globalizációt akart megvalósítani, célul tűzte ki, hogy különböző népeket, akik előzőleg a saját hitükben és kultúrájukban éltek, egyesítse, rájuk erőltetve saját akarátát. Ezt akár nyelvi vagy ideológiai globalizációnak is lehet nevezni.

Amikor a háború sújtotta népek megszabadultak a nemzeti szocializmus, majd a kommunizmus elnyomástól, már híján voltak sok korábbi értéküknek, amelyben éltek, mint pl. a biztonságos élethelyzetüket, hitüket, az egészséges pszichés és az érzelmi világukat. Osztályrészüket a pusztulás után a lelki zűrzavar és bizonytalanság lett.

S itt lép színre a kommunikációs forradalom. Mint egy vízre szomjazó növény, az emberek beszívták és magukhoz ölelték a kommunikációs áttörés nyújtotta lehetőségeket. Megnyílt előttük egy olyan új világ, amiről addig kevesebbet tudtak – és ez az élet minden területére kiterjedt, így a vallásokra is. Az emberek a médián keresztül részletesebben megismertek más vallásokat is, és a lelki őr, amelyben éltek, elkezdtek feltölteni azokkal a dolgokkal, amelyeket találtak, amiket más vallások tanítanak, mint például a hinduizmus vagy a buddhizmus, és annak különböző irányzatai. Ez továbbá bizonytalanságot eredményezett a lelki életük területén. Sokan kerültek olyan helyzetbe, hogy képtelenek dönteni egy hit mellett és megvallani azt. Egyetlen egy vallásban sem érzik otthon magukat, és így futva keresik mindenütt, hogy mi az igazság.

A médián keresztül áramló egyéni vélemények és kitalációk, amelyek elárasztják az információs társadalom emberét, nem tartalmazznak vallási igazságot, mivel jellemzően figyelmen kívül hagyják vagy rosszul kezelik a vallási hagyományokat. Minden vallásnak vannak értékes hagyományai, ez alapvető szempont. E hagyományok kellően alapos és helyes ismerete adhat valódi értelmezést az adott vallásról, e nélkül könnyen félrevezethetnek minket, és nagy vallási tévedésekbe eshetünk. Ezért kell bölcsnek lennünk, hogy a vallások globalizációjának korszakában nagymértékben terjedő hamis és felszínes információk nehogyan megtevésszenek bennünket.

Ezzel kapcsolatban a következőket mondta Ferenc pápa:

„A globalizáció nem valami rossz. Éppen ellenkezőleg jó tendencia. Akkor válhat rosszra, ha rosszul alkalmazzák. Ha arra törekszik, hogy mindent egyformává alakítson, akkor ez a fajta globalizáció elpusztítja minden személy és minden nép sajátosságát. Ha azt keresi, hogy mindenkit egyesítsen, tiszteletben tartva minden személyt, minden népet, gazdagságát, sajátosságát, akkor jó a globalizáció és békéhez vezet. A pápa egy geometriai példával tette képszerűvé mondanivalóját: ha a globalizáció olyan, mint egy gömb, amelynek minden pontja egyenlő távolságra van a középponttól, akkor nem jó, mert megsemmisít. Ha viszont olyan, mint egy poliéder, egy sokszögletű test, amelynek minden oldala egységben van egymással, de mindegyik megőrzi önazonosságát, akkor jó a globalizáció, elősegíti egy nép növekedését, minden embernek biztosítja méltóságát és jogait”. [Philadelphia, USA, 2016.09.26., in: Vatikáni Rádió]

Tehát a vallások globalizációjának két következménye lehet: a) olyan szemlélet kialakulását segíti elő, amely minden vallást egyformának tekint és mindegy, hogy hova tartozik az ember; b) olyan szemléletet kialakulását segíti elő, amely fundamentalistává teszi a hívőt. Mind a kettő veszélyes az emberre és a világra egyaránt. Az elsőben semlegessé teszi az ember lelki világát, a második pedig békétlenné teszi az egymás mellett élést.

Ezek a folyamatok már megfigyelhetőek a világban. Ázsia és Afrika különböző országaiban megerősödött a vallási fundamentalizmus. Ebben a legharcosabb álláspont jelenleg az iszlám politikai fundamentalisták foglalják el. Emellett felfigyelhetünk a szintén politikai erőre kapott és kormányra került hindu fundamentalizmusra és a buddhista fundamentalista irányzatokra is. Érdekes módon a közös jellemzőjük pedig a nyugati világ modernizációs modellje.

Mindezzel kapcsolatban egy másik jelentős hatást is észlelhetünk. Az emberi hitvilága nem elszigetelten létezik, függetlenül az embertől. A hit az ember életének mindennapi része. A különböző vallások különféle irányzatokban jelennek meg, mivel adott kultúrában, jellemző tapasztalati háttérrel keletkeztek. Vannak monoteista vallások, mint pl. a zsidó vallás, a kereszténység (egy Isten három személyben), az iszlám, és vannak politeista vallások, mint pl. a hinduizmus. Vannak isten nélküli vallásnak ismert irányzatok, mint pl. buddhizmus vagy a jainizmus. Az egyik személyes istenről beszél, a másik pedig valami személytelen kozmikus erőről, esetleg valami fajta megsemmisülésről.

A pogányságtól eltérően a kereszténység egy személyes Istent hirdet, aki Krisztus személyében eljött az emberekhez, és személyesen szereti az embert. Ez egy konkrét kapcsolatot is jelent. Vagyis a keresztény hit szerint az Isten kapcsolatban él, ezt mutatja a Szentháromság Isten képe. Egy az Isten, mégis három személyű. Ebben van sokszínűsége, mégis egy isteni valóságot fejezi ki a személyek közötti szeretet által. Minden keresztény ember élete ebben a kapcsolatban bontakozik ki és kap értelmet. Az emberi élet tele van kapcsolatokkal. Valójában nem is létezik élet kapcsolatok nélkül. A kapcsolat akkor kap értelmet, amikor valakinek a valahova vagy valamihez / valakihez tartozásaként ismerjük fel.

Amint korábban említettem, a vallások globalizációja egy olyan szemléletre vezeti az embereket, amely szerint minden hit egyforma. Ez a felfogás akadály a személyes istenkapcsolat kialakulásának. Mivel a vallási életnek hatása van az éltünkre, ez a folyamat a mindennapi élethelyzetünkben is megnyilvánul, különösen a kapcsolataink terén. A magukat kereszténynek tartó emberek miért nem tudnak tartós kapcsolatokat kialakítani? Nagyon gyakori manapság, hogy egyesek csak ideig-óráig tartó, felszínes kapcsolatban élnek. Ezt egyértelműen a gyökértelen, sehova nem tartozó vallási szemlélet húzódik meg, amely kihatással van az egyén személyes és társadalmi életére. Ennek következtében tönkremennek az emberi élet középpontjában álló családok is.

Bár nem lehet megakadályozni a vallások globalizációját, fel kell hívni az emberek figyelmét e folyamat a pusztító hatására is. Nem arra kell törekednünk, hogy versenyszerűen gyűjtsünk 'lelkeket', hanem hogy közös megoldásokat találjunk a tényleges közös ellenség ellen. Ezalatt én azt értem, hogy eljött az ideje annak: a keresztény közösségeknek közösen kell cselekedniük az élet és emberi méltóság védelmében.

A vallások globalizációjának második motívuma

Szegénység és a népvándorlás: a globalizáció következményeként egyre több szegény ember él a földön. Nap mint nap növekszik a gazdag és a szegény közötti szakadék. A globális egyenlőtlenség növekedése, a családok átalakulása, a hagyományos falusi közösségek szétesése, nyomornegyedek kialakulása mind a globalizáció negatív következményei. Az ilyen helyzetben élő emberek egy jobb élet reményében kivándorolnak különböző, gazdagabbnak vélt országokba. A kutatások szerint összesen 300 millió migráns vándorolt ki Ázsiából és Afrikából a következő országokba. E gazdasági elvándorlás jellemző célpontja az USA, Kanada, Ausztrália, Anglia és az Európai Unió országai. A migránsok közül legtöbben az iszlám valláshoz tartoznak.

Amikor egy ember elvándorol a saját kultúrájából egy másik kultúrába vagy országba, hozza magával a saját hitét és világát. A globalizáció által okozott nyomor és szegénység népvándorláshoz vezet, amely előidézi a vallások globalizációját is.

Úgy tűnik, hogy a nyugati civilizáció kezdeményezésére elkezdődött világszintű egységesedési, univerzalizálódási folyamatra és annak következményeire ma saját magunknak kell választ adnunk. Azt gondolom, hogy a válasz nem lehet más, mint a párbeszéd útja. Szent II. János Pál pápa sokat tett ezen a téren, mert látta, hogy nincs más lehetőség, csak a párbeszéd útja, és felismerte, hogy a Lélek erre hívja az egyházakat. Ezért is hívta össze a különböző vallások vezetőit Assisiben.

A párbeszéd akkor eredményes, amikor szeretetben és tiszteletben tartják a vallási téren megmutatkozó különbözőségeket a testvéri béke jegyében. Akkor tudjuk valóban szeretni és tisztelni a másik embert, ha van önazonosságunk, amikor mi magunk bele vagyunk gyökerezve a saját hitünkbe. Ez nem fundamentalizmust jelent, hanem gyümölcsözni képes meggyőződést, amely nyitottá teszi az embert a más ember felé a vallás és a kultúra terén. Ezt azért említem, mert gyermekkoromtól fogva megéltem ezt a saját környezetemben. Indiaiként a gyermekkorom multi-vallásos környezetben zajlott, mégsem tapasztaltam soha háborút és feszültséget a vallások különbözősége miatt. Mindenki meggyőződéssel megvallotta a hitét és ez tapasztalható napjainkban is, az emberek békében élnek egymás mellett most is. Hozzá kell azonban tennem, hogy ez sajnos nem vonatkozik egész Indiára, hanem csak Kerala államra. Mindenesetre ha Keralában ez a békés együttélés évszázadok óta ez lehetséges, akkor járható útnak tartom a vallások globalizációjának a terén is.

Záró gondolatok

A vallások globalizációja kihívás a kereszténységre nézve, de a lehetőségek tárháza is egyben. Kihívás, mert az európai keresztényeknek muszáj felébredniük és dönteniük. Senki nem maradhat semleges. Vagy szívvel-lélekkel igent mondunk a keresztények Istenének és hűségesek maradunk hozzá, vagy nemet mondunk neki. Itt a lehetőség az igen kimondására. Egyáltalán ne gondoljuk azt, hogy a történelem viharaiban túlságosan megöregedtünk. A mi hitünk azt bizonyítja, hogy ha a Lélek szavára cselekszünk, akkor öregkorban is életet fakaszt Isten, mert a mi Istenünk az élőké és nem a holtaké. Ha Sára és Erzsébet öregkorában életet hordozott, akkor a megöregedett európai kereszténység is képes életre kelni. Csak hallgatni

kell, mit is mond nekünk a Szentlélek. A Lélek azt mondja Európának, hogy „kelj fel és járj”, vagy éppen, ahogy Nikodémusznak mondja Jézus: „újra kell születned.” Nem csak vízből, hanem Szentlélekből.

Egy „új keresztségre” lenne szüksége Európának – egy „belső keresztségre”, mely a Lélek tüzével történik. Akkor felébredhet Európában az „első szerelem”. Itt az ideje a gyógyításnak és az újjáépítésnek. Cselekedni kell! Bennünket figyelmeztet Jézus kérdése: „*ha az Emberfia újra eljön, vajon talál-e hitet a földön?*” (Lk 18,8)

* * *

Gazdaság – Etika – Globalizáció

Konferencia kiadvány

A Jövőegyetem könyvek sorozat új kötete a 2015. évi Gazdaság – Etika - Globalizáció című nemzetközi konferencia előadásainak szerkesztett változatait tartalmazza.

A Jövőegyetem könyvek sorozatot szerkeszti:

Kertész-Bakos Ferenc

ISSN 2416-0482

© Kertész-Bakos Ferenc

A Jövőegyetem könyvek sorozatot kiadja:

John Henry Newman Oktatási Központ Kft.

8330 Sümeg, Kossuth L. u. 2.

Felelős kiadó:

Fülep Dániel

Az előadások szövegei a forrás megjelölésével szabadon terjeszthetők.